

ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΧΗΜΕΙΑΣ 2013

Για τη Β΄ τάξη Λυκείου

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ Α

Ερώτηση 1 (5 μονάδες)

(α): (IV), (β): (III), (γ): (I), (δ): (II)

(4x0,5= μ. 2)

Μεταξύ των μορίων του HF αναπτύσσονται δεσμοί υδρογόνου, οι οποίοι είναι ισχυρότεροι από τις δυνάμεις διπόλου – διπόλου (μονίμων διπόλων) που αναπτύσσονται μεταξύ των μορίων του HCl. Μεταξύ των μορίων του F₂ και του He αναπτύσσονται δυνάμεις διασποράς (London / παροδικών διπόλων) που είναι ασθενέστερες από το δεσμό υδρογόνου και τις δυνάμεις διπόλου - διπόλου. Μεταξύ του F₂ και του He μεγαλύτερο σημείο ζέσεως έχει το F₂ επειδή έχει μεγαλύτερη μοριακή μάζα.

[0,5x4 (είδος διαμοριακών δ.)+ 0,5 (κατάταξη ισχύος) + 0,5 (σύγκριση Mr) = μ. 3]

Ερώτηση 2 (3 μονάδες)

(α) Γ + 3Δ ⇌ 2Α + Β

[0,25x4(προϊόν./αντιδρών.) + 0,25x2(συντελεστές) + 0,5(αμφίδρομο βέλος)=μ. 2]

(β) Η τιμή της K_c δε μεταβάλλεται. Εξαρτάται μόνο από τη θερμοκρασία. (μ. 1)

Ερώτηση 3 (4 μονάδες)

+2   0   +1   +5   -3
(α) NO   N₂   N₂O   HNO₃   NH₃

$\xrightarrow{\text{NH}_3, \text{N}_2, \text{N}_2\text{O}, \text{NO}, \text{HNO}_3}$
Αύξηση Α.Ο.

[0,5x5 (Α.Ο.)+ 0,5(μόνο για ορθή σειρά, διαφορετικά, καμιά μονάδα) =μ. 3]

(β) N₂, N₂O

[0,5x2 (Αν στις απαντήσεις γράψουν περισσότερες από δύο (2) ουσίες, αφαιρούνται 0,25 μ. για κάθε λάθος ουσία.) = μ. 1]

Ερώτηση 4 (2,5 μονάδες)

(α) i. (1): ουσίας Α, ii. (2): ουσίας Β

(2x0,5= μ. 1)

(β) i. (3)

(μ. 0,5)

ii. θ₂ > θ₁ Σε θερμοκρασία θ₂ η αντίδραση ολοκληρώνεται σε λιγότερο χρόνο, άρα υ₂ > υ₁. Με αύξηση της θερμοκρασίας αυξάνεται η ταχύτητα της αντίδρασης.

[0,5 (για σύγκριση θερμοκρασιών) + (0,5 για αιτιολόγηση) = μ. 1]

Ερώτηση 5 (2,5 μονάδες)

1000 mL δ/τος 0,2 mol I₂
55 mL X₁; X₁ = 0,011 mol I₂ (μ. 0,75)

1 mol Na₂SO₃ αντιδρά με 1 mol I₂
X₂; 0,011 mol X₂ = 0,011 mol Na₂SO₃ (μ. 0,75)

50 mL δ/τος 0,011 mol Na₂SO₃
1000 mL X₃; = 0,22 mol Na₂SO₃ (μ. 0,75)
⇒ C Na₂SO₃ = 0,22 M (μ. 0,25)

Ερώτηση 6 (3 μονάδες)

(α) Στους 100 °C: 100 + 56,5 = 156,5 g διαλύματος (μ. 0,5)

156,5 g διαλύματος 56,5 g KCl
100 g X₁; = 36,1 g ⇒ KCl 36,1 % κ.μ. (μ. 0,5)

(β) Στους 100 °C: 56,5 g KCl 100 g H₂O 156,5 g διαλύματος
X₂=; X₃=; 500 g διαλύματος
X₂ = 180,51 g KCl X₃ = 319,49 g H₂O (2x0,5= μ. 1)

Στους 15 °C: 32,7 g KCl 100 g H₂O
X₄; 319,49 g H₂O
X₄= 104,47 g KCl (μ. 0,5)

Θα καταβυθιστούν: 180,51 – 104,47 = 76,04 g KCl (μ. 0,5)

ΜΕΡΟΣ Β (45 μονάδες)**Ερώτηση 7 (9 μονάδες)**

A. (α)

Φ: HCl (μ. 0,5)

Η ουσία Φ είναι οξύ, επειδή το διάλυμα της αντιδρά με Na₂CO₃ και παρατηρείται έντονος αφρισμός. (μ. 0,25)

Το διάλυμα της Φ μπορεί να περιέχει Cl⁻, ή SO₄²⁻ ή CO₃²⁻, επειδή σχηματίζει λευκό ίζημα με διάλυμα Pb(NO₃)₂. Τα CO₃²⁻ απορρίπτονται επειδή το διάλυμα της Φ αντιδρά με Na₂CO₃. (μ. 0,5)

(Να μην αφαιρεθούν μονάδες αν δεν αναφέρουν τα CO₃²⁻.)

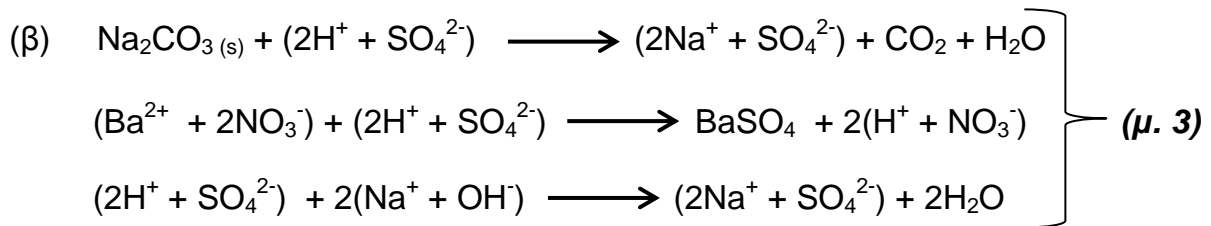
Η Φ αντιδρά με διάλυμα NaOH σε αναλογία 1:1. Είναι δηλαδή μονοπρωτικό οξύ, άρα η Φ είναι HCl. (μ. 0,5)

Ψ: H₂SO₄ (μ. 0,5)

Η ουσία Ψ είναι οξύ, επειδή το διάλυμα της αντιδρά με Na₂CO₃ και παρατηρείται έντονος αφρισμός. (μ. 0,25)

Το διάλυμα της Ψ μπορεί να περιέχει SO₄²⁻ ή CO₃²⁻, επειδή σχηματίζει λευκό ίζημα με διάλυμα Ba(NO₃)₂. Τα CO₃²⁻ απορρίπτονται επειδή το διάλυμα της Ψ αντιδρά με Na₂CO₃. (μ. 0,5)

Η Ψ αντιδρά με διάλυμα NaOH σε αναλογία 1:2. Είναι δηλαδή διπρωτικό οξύ, άρα η Ψ είναι H₂SO₄ (μ. 0,5)

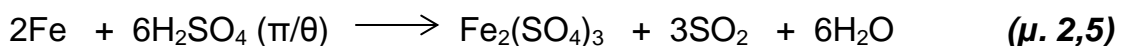

B. (α) Με την αύξηση της ποσότητας του CO₂ που διαλύεται στους ωκεανούς η θέση της χημικής ισορροπίας (στην αντίδραση 1) μετατοπίζεται προς τα δεξιά. Η [H⁺] αυξάνεται γι' αυτό αυξάνεται και η οξύτητα των ωκεανών. (μ. 1)

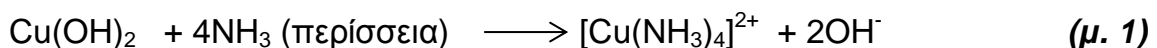
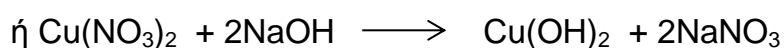
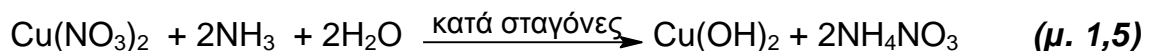
(β) Με αύξηση της οξύτητας των ωκεανών η θέση της χημικής ισορροπίας (στην αντίδραση 2) μετατοπίζεται προς τα αριστερά. Συνεπώς η [CO₃²⁻] μειώνεται. Η θέση της χημικής ισορροπίας (στην αντίδραση 3), σύμφωνα με την οποία τα οστρακοειδή φτιάχνουν το κέλυφος τους, μετατοπίζεται προς τα αριστερά (όπου διασπάται το ανθρακικό ασβέστιο) με αποτέλεσμα τα θαλάσσια οστρακοειδή να μην μπορούν να επιβιώσουν. (μ. 1,5)

Ερώτηση 8 (μονάδες 8,5)

(α) FeSO₄ + Zn → Fe + ZnSO₄ (μ. 1,5)
ή άλλο κατάλληλο μέταλλο

(β) Cu + 4HNO₃ (πυκνό) → Cu(NO₃)₂ + 2NO₂ + 2H₂O (μ. 2)
ή με άλλο διασπώμενο οξειδωτικό οξύ.

Ερώτηση 9 (8 μονάδες)

A. (α): (v), KNO_3 : ουδέτερα υδρολυόμενο άλας ή άλας που σχηματίζεται από εξουδετέρωση ισχυρού οξέος με ισχυρή βάση

(β): (iii), NaOH : ισχυρή βάση

(γ): (iv), HCl : ισχυρό οξύ

(δ): (i), NH_3 : ασθενής βάση

(ε): (ii), NH_4Cl : όξινα υδρολυόμενο άλας ή άλας που σχηματίζεται από εξουδετέρωση ισχυρού οξέος με ασθενή βάση

$$[5 \times 0,25 \text{ (για αντιστοίχιση)} + 5 \times 0,5 \text{ (για δικαιολογία)}] = \mu. \mathbf{3,75}$$

B.

i. Ορθή. Η σφαίρα έχει μικρότερη επιφάνεια από το φύλλο σιδήρου. Γι' αυτό η ταχύτητα της αντίδρασης διάβρωσης της είναι μικρότερη από την αντίστοιχη του φύλλου σιδήρου.

ii. Λάθος. Στην αντίδραση το H_2 ανάγεται (μειώνεται ο Α.Ο. του, από 0 σε -1) άρα δρα ως οξειδωτικό.

iii. Λάθος

iv. Λάθος

v. Ορθή. Το KI είναι ιοντική/ ετεροπολική ένωση. Στο στερεό KI τα ιόντα δεν είναι ελεύθερα. Συγκρατούνται με ισχυρές δυνάμεις έλξης (Coulomb) μέσα στο κρυσταλλικό πλέγμα.

$$[5 \times 0,25 \text{ (για ορθό/ λάθος)} + 3 \times 1 \text{ (για εξήγηση)}] = \mu. \mathbf{4,25}$$

Ερώτηση 10 (9 μονάδες)

A. i. Λάθος. Η $[\text{OH}^-] < 0,01 \text{ mol/L}$ επειδή η διάσταση της βάσης στο νερό δεν είναι πλήρης (BOH ασθενής βάση), γι' αυτό το $\text{pOH} > 2$, άρα $\text{pH} < 12$.

ii. Λάθος. Με την προσθήκη νερού (αραίωση) η $[\text{OH}^-]$ μειώνεται, το pOH αυξάνεται άρα το pH μειώνεται.

iii. Ορθή. Το άλας BCl έχει κοινό ιόν με την ασθενή βάση BOH . Γι' αυτό με την προσθήκη BCl η θέση της ισορροπίας ιονισμού της βάσης μετατοπίζεται, η $[\text{OH}^-]$ μειώνεται, το pOH αυξάνεται άρα το pH μειώνεται.

ή

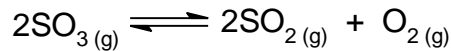
Το άλας BCl είναι όξινα υδρολυόμενο, άρα με την προσθήκη του στο διάλυμα της βάσης το pH μειώνεται.

$$[3 \times 1 \text{ (0,25 για ορθή/ λάθος)} + 0,75 \text{ για εξήγηση}] = \mu. \mathbf{3}$$

B. (α)

$$\theta = 227 \text{ }^\circ\text{C}$$

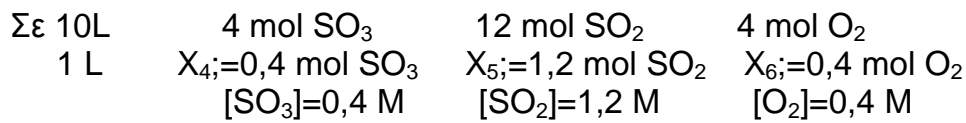
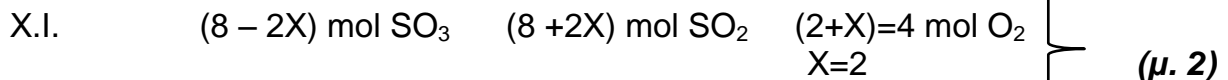
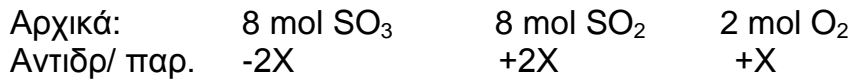
$$\left. \begin{array}{l} \Sigma \epsilon 10 \text{ L} \quad 8 \text{ mol SO}_3 \quad 8 \text{ mol SO}_2 \quad 2 \text{ mol O}_2 \\ 1 \text{ L} \quad X_1;=0,8 \text{ mol SO}_3 \quad X_2;=0,8 \text{ mol SO}_2 \quad X_3;= 0,2 \text{ mol O}_2 \\ \quad \quad [\text{SO}_3] = 0,8 \text{ M} \quad \quad [\text{SO}_2] = 0,8 \text{ M} \quad \quad [\text{O}_2] = 0,2 \text{ M} \end{array} \right\} (3 \times 0,5 = \mu. \mathbf{1,5})$$

$$K_{227^\circ\text{C}} = \frac{[\text{SO}_2]^2 \cdot [\text{O}_2]}{[\text{SO}_3]^2} = \frac{0,8^2 \cdot 0,2}{0,8^2} = 0,2$$

[0,5 (τύπος) + 0,5 (αντικατάσταση + απάντηση) = μ. 1]

$$\theta = 427^\circ\text{C}$$

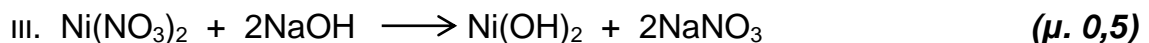
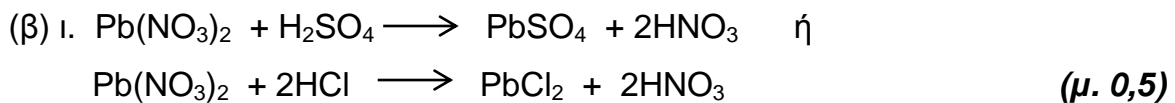
$$K_{427^\circ\text{C}} = \frac{[\text{SO}_2]^2 \cdot [\text{O}_2]}{[\text{SO}_3]^2} = \frac{1,2^2 \cdot 0,4}{0,4^2} = 3,6 \quad (\mu. 0,5)$$

(β) K_{427°C} > K_{227°C} (μ. 0,25)

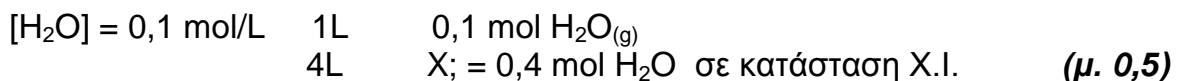
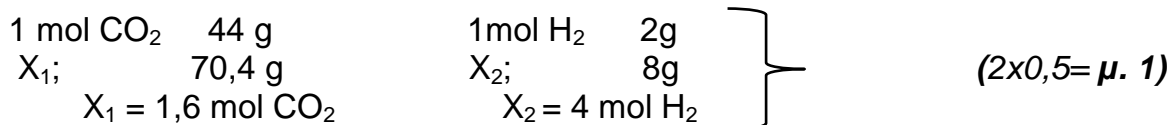
Με αύξηση της θερμοκρασίας η ισορροπία μετατοπίζεται προς την κατεύθυνση εκείνη που απορροφάται θερμότητα άρα η αντίδραση είναι ενδόθερμη. (μ. 0,75)

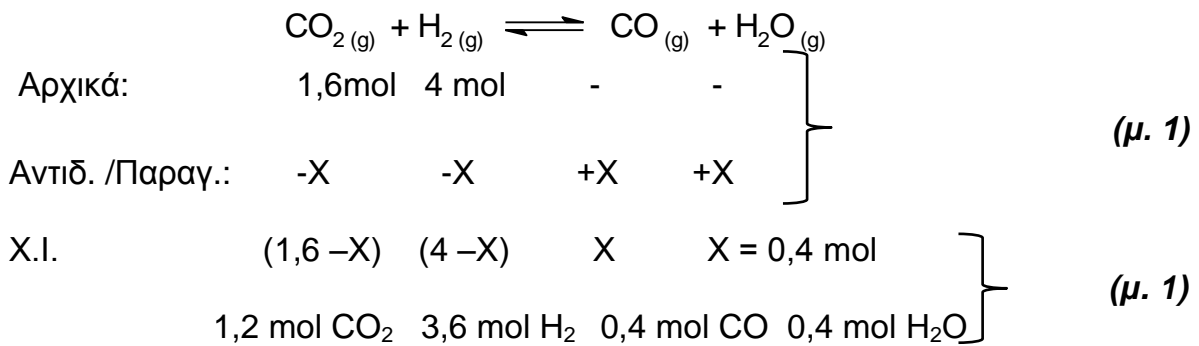
Ερώτηση 11 (10,5 μονάδες)

A. (α) i. H₂SO₄ ii. HCl iii. περίσσεια NaOH iv. περίσσεια NH₃ (4x0,5= μ. 2)

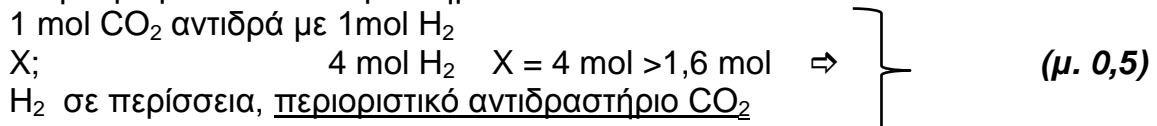

B. (α) Mr CO₂ = 44 Mr H₂ = 2 (2x0,25= μ. 0,5)

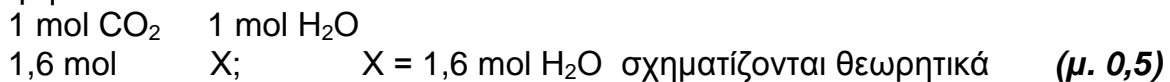

Εύρεση περιοριστικού αντιδραστήριου

Θεωρητικά:

$$\alpha = \frac{n_{\text{πρακ.}}}{n_{\text{θεωρ.}}} = \frac{0,4}{1,6} = 0,25 \Rightarrow \alpha\% = 25\%$$

(μ. 0,5)

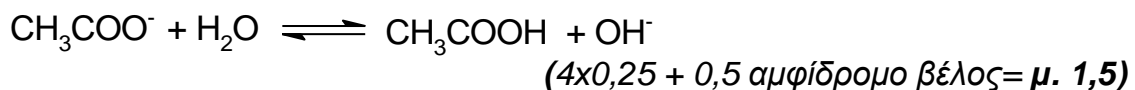
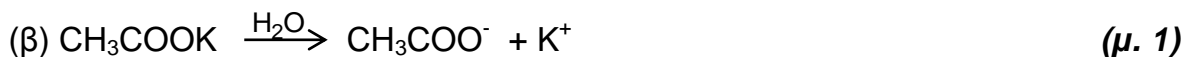
(β) i. Η απόδοση της αντίδρασης μειώνεται. (μ. 1)

ii. Η απόδοση της αντίδρασης δε μεταβάλλεται. (μ. 1)

Μερος Γ

Ερώτηση 12 (10 μονάδες)

A. (α) δ/μα NaNO₃: ουδέτερο, δ/μα CH₃COOK: αλκαλικό,
 δ/μα CH₃COONH₄: ουδέτερο, δ/μα NH₄F: όξινο. (4x0,5= μ. 2)

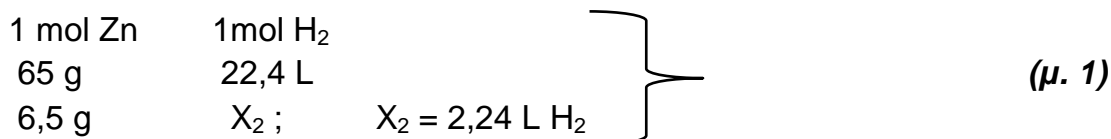
B. (α) 20 g κράματος 13,5 g Cu
 100 g Χ₁; Χ₁ = 67,5 g Cu ⇒ 67,5 % κ.μ.

(μ. 1)

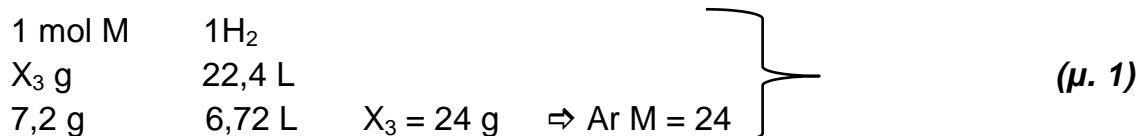
m_{Zn} = 20 - 13,5 = 6,5 g Zn (μ. 0,5)

Από αντίδραση 1:

$$8,96 - 2,24 = 6,72 \text{ L H}_2 \text{ σχηματ. από αντιδρ. 2} \quad (\mu. 0,5)$$

Από αντίδραση 2:

Ερώτηση 13 (10 μονάδες)

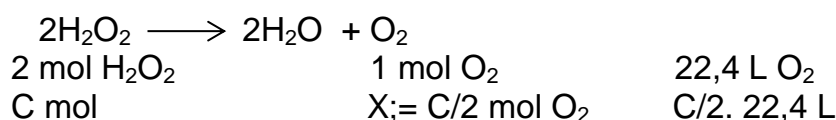
(α) C₃. Με την αύξηση της συγκέντρωσης του H₂O₂ αυξάνεται ο αριθμός των αποτελεσματικών συγκρούσεων άρα αυξάνεται και η ταχύτητα της αντίδρασης. 0,5 + 1,5 = μ. 2)

(β) i. C₃ (μ. 0,5)
ii. C₁ (μ. 0,5)

$$C_3 > C_2 > C_1$$

Με την αύξηση της συγκέντρωσης του H₂O₂, αυξάνεται ο αριθμός των moles του H₂O₂, άρα και ο αριθμός των moles του εκλυόμενου οξυγόνου, συνεπώς ο όγκος του O₂ αυξάνεται. (μ. 2)

ή

(γ) Τρεις (3) παράγοντες: συγκέντρωση δ/τος H₂O₂,
όγκος διαλύματος H₂O₂,
θερμοκρασία,
(Μη αποδεκτή απάντηση: όγκος O₂) (μ. 3)

(δ) Καταλληλότερος καταλύτης είναι το PbO, επειδή η αντίδραση πραγματοποιείται σε μικρότερο χρόνο. (μ. 2)

Ερώτηση 14 (15 μονάδες)**A.**

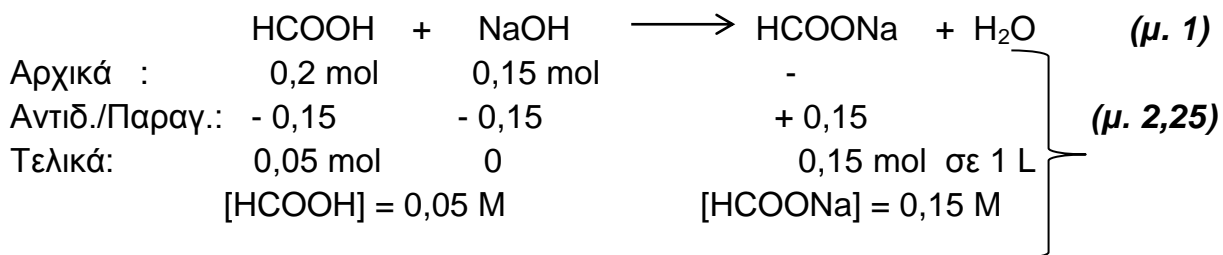
$$M_{\text{rHCOOH}} = 46 \quad (\mu. 0,25)$$

$$1 \text{ mol HCOOH} \quad 46 \text{ g}$$

$$X_1; \quad 9,2 \text{ g} \quad X_1 = 0,2 \text{ mol HCOOH} \quad (\mu. 1)$$

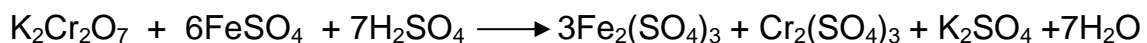
$$1000 \text{ mL } \delta/\text{τος} \quad 0,3 \text{ mol NaOH}$$

$$500 \text{ mL} \quad X_2; \quad X_2 = 0,15 \text{ mol NaOH} \quad (\mu. 1)$$

Ρυθμιστικό δ/μα: $\text{HCOOH}/\text{HCOONa}$

$$[\text{H}^+] = K_{\text{ox.}} \cdot \frac{C_{\text{ox}}}{C_{\text{αλ.}}} = 1,6 \cdot 10^{-4} \cdot \frac{0,05}{0,15} = 5,33 \cdot 10^{-5} \text{ mol/L} \quad (\mu. 1)$$

$$\text{pH} = -\log[\text{H}^+] = 4,27 \quad (\mu. 0,5)$$

B. (α) οξειδωτικό: $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$, αναγωγικό: H_2S $(2 \times 0,75 = \mu. 1,5)$ (β) Χημική εξίσωση της αντίδρασης 1:Χημική εξίσωση της αντίδρασης 2: $(8 \times 0,5 \text{ για συντελεστές} = \mu. 4)$

Από αντιδρ. 2:	1 mol $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$	3 mol H_2S	} $(\mu. 1)$
	$X_1;$	0,2 mol $\Rightarrow X_1 = 0,067 \text{ mol } \text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$	

Συνολικά: 0,1 mol $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$

$$0,1 - 0,067 = 0,033 \text{ mol } \text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7 \text{ καταναλώθηκαν για αντίδραση 1.} \quad (\mu. 0,5)$$

Από αντιδρ. 1:	1 mol $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$	6 mol Fe^{2+}	} $(\mu. 1)$
	0,033 mol	$X;$ $\Rightarrow X = 0,198 \text{ mol } \text{Fe}^{2+}$	